

Jan Duraj*

O ISTOCIE SPÓŁKI EUROPEJSKIEJ

Przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej otwiera przedsiębiorstwom i przedsiębiorcom nowe perspektywy podejmowania i realizowania działalności gospodarczej. Są one związane z wieloma czynnikami, spośród których zasada swobody prowadzenia działalności gospodarczej, swobody przepływu kapitału oraz możliwość realizowania tej działalności przez utworzenie i działanie spółki europejskiej wydają się najistotniejsze.

Zasadniczym celem opracowania jest przedstawienie pojęcia spółki europejskiej oraz jej cech konstytutywnych na tle rozwijanej i umacnianej zasady swobody działalności gospodarczej.

Potrzeba stworzenia europejskiej spółki była dostrzegana już od wielu lat, a przełomowymi datami mogą być 1970 oraz 2001 r. W 1970 r. powstał pierwszy projekt rozporządzenia o utworzeniu spółki tego rodzaju, a na szczycie w Nicei osiągnięto w 2001 r. znaczący kompromis dla dalszego tworzenia prawnych podstaw jej powołania¹. Wydaje się, że w roku 2005 spółki takie zaczną powstawać i będą odgrywać znaczącą rolę na rynku dóbr rzeczowych, usługowych i rynku kapitałowym.

1. POJĘCIE SPÓŁKI EUROPEJSKIEJ I JEJ CECHY KONSTITUTYWNE

Pojęcie spółki należy do określeń niejednoznacznych i zarazem interdyscyplinarnych.

W najszerszym znaczeniu jest to umowy związek co najmniej dwu osób dla osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego. Pojęcie to obejmuje przeto spółki prawa cywilnego, prawa handlowego, spółdzielnie, fundacje oraz spółki prawa publicznego. Pojęcie spółka obejmuje tym samym wszystkie formy

* Prof. zw. dr hab. w Katedrze Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa UŁ.

¹ P. Wiesner, *Der Nizza-Kompromiss zur Europa AG – Triumph oder Fehlschlag?*, „Zeitschrift für Wirtschaftsrecht” 2001, Nr. 10, s. 397.

zrzeszania się osób o charakterze prywatno- i publicznoprawnym oraz majątki celowe, niezależnie od tego, czy są one wyposażone w osobowość prawną. Mimo iż definicja powyższa eksponuje związek osobowy, to jednak zrozumiałe jest, że wspólny cel gospodarczy może być realizowany przez określone osoby przy wykorzystaniu określonych aktywów. Jest to celowy majątek spółki. Zwrócenie uwagi na majątek spółki, jako czynnik konstytuujący jej powstanie i działalność, pozwala na podkreślenie, iż za spółkę można uznać organizację, która odpowiada za swoje zobowiązania własnym wyodrębnionym majątkiem. Są to przeto zorganizowane jednostki majątkowe. Takimi zorganizowanymi jednostkami majątkowymi są też wymienione fundacje.

Pojęcie zorganizowane związki osób obejmuje przeto spółki osobowe i kapitałowe, związki osób powstające na mocy ustawy oraz stowarzyszenia niezależnie od ich formy prawnej i celu.

Odpowiedzialności takiej nie posiadają spółki cywilne, które można zaliczyć do prostych spółek.

Pojęcie spółki nieco inaczej definiuje ustawa o prawie międzynarodowym. Artykuł 150 ustawy o prawie międzynarodowym z 1 stycznia 1989 r. stanowi, iż „Spółkami w rozumieniu niniejszej ustawy są zorganizowane zespoły osób i zorganizowane zespoły majątkowe”².

Oznacza to, że do prostych spółek, które nie stworzyły żadnej organizacji, stosuje się prawo dla umów.

Wszystkie formy spółek wykazują pewne wspólne cechy. Powstają na mocy czynności prawnej oraz spełniają podobne funkcje, czyli służą do osiągnięcia określonego celu przez współników.

Przesłankami wskazującymi na stworzenie przez prostą spółkę organizacji mogą być:

- 1) zinstytucjonalizowany charakter prowadzenia spraw spółki,
- 2) podejmowanie uchwał większością głosów,
- 3) zawarcie w umowie spółki możliwości zmiany składu osobowego spółki,
- 4) wyposażenie członków zarządu reprezentujących spółkę w kompetencje podobne do uprawnień organów spółki kapitałowej³.

Rozważając sposób wyznaczania statutu personalnego spółki wskazać należy na teorię powstania i teorię siedziby spółki. W teorii powstania statutem personalnym spółki jest prawo państwa, zgodnie z którym ona powstała, a więc któremu zawdzięcza swe istnienie. Teoria siedziby wskazuje, że statut personalny powinno stanowić prawo tego państwa, w którym

² W. Kłyta, *Spółki kapitałowe w prawie prywatnym*, Zakamycze, Kraków 2002, s. 16.

³ *Ibidem*, s. 18.

spółka posiada swoją siedzibę. Ta teoria ma zastosowanie w Belgii, Polsce, Portugalii, Francji, Austrii, Hiszpanii, Grecji, Luksemburgu.

Określenie siedziby spółki nie jest jednakże jednolicie widziane i interpretowane. Można bowiem wyróżnić pięć jej definicji, a mianowicie jest to miejsce:

a) określone w umowie lub statucie jako siedziba spółki. Jest to tzw. siedziba statutowa spółki;

b) w którym znajdują się zakłady należące do spółki i w których skoncentrowana jest działalność gospodarcza prowadzona przez spółkę;

c) w którym działają organy powołane ustawowo do jej reprezentowania;

d) w którym odbywają się walne zgromadzenia wspólników lub akcjonariuszy;

e) w którym w rzeczywistości znajduje się organ zarządzający spółką. Jest to rzeczywista siedziba zarządu spółki.

Przyjęcie siedziby statutowej spółki oznacza, że rolę statutu personalnego może pełnić system prawny, z którym spółka nie będzie posiadać żadnych rzeczywistych powiązań. W takiej sytuacji interesy wierzycieli spółki i osób trzecich mogą być zagrożone, gdyż to postanowienia statutu lub umowy będą rozstrzygać o właściwości sądu, przed którym będzie się toczyć proces przeciwko spółce lub prowadzone będzie postępowanie upadłościowe. Postępowanie egzekucyjne nastąpi w państwie, w którym znajduje się majątek spółki. Gdy zaś wyrok zasądający świadczenie lub osobowość prawną nie zostaną uznane w państwie, w którym znajduje się majątek spółki, wówczas może dojść do trudności w zaspokajaniu wierzycieli. Siedziba statutowa rozstrzyga o właściwości sądów i organów podatkowych.

Także wariant, według którego o siedzibie spółki powinno rozstrzygać miejsce działania organów powołanych ustawowo do jej reprezentowania, nie jest wolny od wad. Wady te uwidaczniają się nie tylko w tym, iż spółka posiadać może organy działające w dwóch lub kilku różnych państwach czy też podzielony zarząd. Powstaje bowiem pytanie także o to, czy walne zgromadzenie wspólników lub akcjonariuszy w rzeczywistości zarządza spółką, czy też czyni to ustawowo powołany do reprezentowania spółki zarząd lub inny organ (rada nadzorcza). Nie bez znaczenia jest tutaj problem miejsca prowadzonej księgowości i rachunkowości spółki, a tym samym systemu Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (MSR) oraz systemu podatku dochodowego.

Nie wystarczy przeto nadanie zdolności prawnej ze strony jakiegokolwiek państwa, lecz musi być to właściwe państwo, w którym spółka posiada swą rzeczywistą siedzibę. Uznanie osobowości prawnej lub jego odmowa stanowi zasadniczy czynnik umożliwiający kontrolę nad działalnością zagranicznych spółek w kraju. Stąd też rzeczywista siedziba zarządu spółki – miejsce, w którym w rzeczywistości znajduje się organ zarządzający spółką powinno

być traktowane jako siedziba spółki. Spostrzeżenie to odnosi się także do europejskiej spółki.

2. POWSTANIE EUROPEJSKIEJ SPÓŁKI

Europejska spółka akcyjna jest spółką kapitałową i korporacyjną. Posiada osobowość prawną i występuje w obrocie pod nazwą własnej firmy. Musi ona zawierać słowa *Societas Europaea* (SE). Spółka europejska stanowi pierwszą ponadnarodową formę spółki kapitałowej. Obok niej europejskie prawo spółek określiło normy regulujące powstawanie i działalność spółdzielni europejskiej (SCE – *Societas Cooperativa Europaea*)⁴.

Zasadniczym celem spółki europejskiej jest przyspieszenie i ułatwienie:

- a) reorganizacji działalności i kapitałową konsolidację w skali Wspólnoty Europejskiej,
- b) przenoszenia siedziby statutowej spółki europejskiej do innego państwa członkowskiego,
- c) wyboru założycielom i akcjonariuszom spółki europejskiej określonego modelu zarządzania spółką.

Założycielami europejskiej spółki mogą być tylko osoby prawne, będące spółkami kapitałowymi i innymi osobami prawnymi prawa prywatnego i publicznego, którym prawo narodowe przyznało osobowość prawną⁵. Spółki europejskiej nie tworzy się zatem od podstaw. Powstaje ona w wyniku połączenia istniejących spółek. Osoby fizyczne nie mogą przeto założyć *societas europaea*. Jak w każdej spółce akcyjnej kapitał spółki europejskiej jest podzielony na akcje, a odpowiedzialność akcjonariuszy ogranicza się do wysokości objętego udziału w tym kapitale. Minimalna wartość kapitału spółki powinna wynosić 120 000⁶ euro. Kapitał podzielony jest na akcje, co umożliwi spółce dostęp do rynku papierów wartościowych i tym samym wiąże się z koniecznością upublicznienia swej działalności.

Dla powstania spółki europejskiej konieczne jest spełnienie także innych warunków. Aby SE mogła powstać, podmiot prawny musi mieć siedzibę

⁴ Rozporządzenia Rady WE: nr 2157(2001) z 8 października 2001 r. o statucie europejskiej spółki akcyjnej; nr 1435(2003) z 22 lipca 2003 r. o statucie spółdzielni europejskiej; nr 2137(1985) z 25 lipca 1985 r. o utworzeniu europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych.

⁵ Wydaje się, że w przypadku polskich handlowych spółek osobowych problemem będzie ustalenie, czy mogą one uczestniczyć w powstaniu europejskiej spółki. Handlowe spółki osobowe, choć nie mają osobowości prawnej, to jednak w określonym zakresie mogą pozywać i być pozywane przed sąd. Aktualnie spółki te nie mogłyby uczestniczyć w procesie założenia spółki europejskiej.

⁶ Art. 4, ust. 2 rozporządzenia o SE.

w krajach członkowskich UE lub przynajmniej prowadzić działalność na obszarze więcej niż jednego państwa.

Połączenie spółek może doprowadzić do powstania SE tylko wówczas, gdy przynajmniej dwa podmioty prawne założone są zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich i mają siedzibę oraz główny zarząd na terenie Unii. Spółka europejska może powstać także przez utworzenie wspólnej spółki-córki.

Siedziba spółki SE ma znajdować się na terenie Wspólnoty i w tym państwie członkowskim, w którym ma siedzibę zarząd główny. Tym samym nie tylko problem rzeczywistej siedziby spółki został wyraźnie rozwiązany, lecz także został wyjaśniony problem opodatkowania działalności spółki.

Polski *Kodeks spółek handlowych...* (k.s.h.) wyraźnie wskazuje, że przeniesienie siedziby spółki za granicę jest odczytywane jako przyczyna rozwiązania spółki⁷. Spółki nie mają bowiem możliwości przeniesienia swojej siedziby do innego państwa bez uprzedniej konieczności przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego. Europejska spółka posiada zaś możliwość przeniesienia swej siedziby statutowej do jakiegokolwiek innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej bez utraty swojej tożsamości podmiotowej.

Problem ten jest ważny ze względu na opodatkowanie działalności przedsiębiorstwa, ponieważ w momencie zmiany siedziby głównej spółki z jednego państwa do drugiego istnieje możliwość osiągnięcia ewentualnych korzyści podatkowych. Nie chodzi tutaj tylko o opodatkowanie bieżących dochodów spółki, ale również kwestię opodatkowania rezerw cichych. Rezerwy ciche, będące nadwyżką wartości rynkowej danego składnika majątkowego nad wartością bilansową, są opodatkowane dopiero w chwili ich realizacji, czyli przy sprzedaży danego składnika majątkowego po cenie rynkowej i uzyskaniu przez przedsiębiorstwo przychodów, umożliwiających mu zapłatę podatku. Spółka z chwilą przeniesienia swej siedziby do innego kraju przestaje podlegać systemowi podatkowemu kraju, na terenie którego prowadziła dotychczas swoją działalność. Mające zaś miejsce w przypadku utworzenia spółki europejskiej międzynarodowe połączenie spółek nie prowadzi do opodatkowania cichych rezerw zawartych w majątkach spółek tracących swój byt prawny. Taka sytuacja występuje, gdy spółka przejmująca lub nowo założona kontynuuje odpisy amortyzacyjne od wartości bilansowych zawartych w bilansach spółki tracącej byt prawny.

Europejska spółka akcyjna jest spółką kapitałową o charakterze korporacyjnym. Oznacza to m. in., że:

a) zmiana składu osobowego akcjonariuszy nie narusza struktury prawnej spółki;

⁷ Zob. *Kodeks spółek handlowych z wprowadzeniem W. J. Katnera*, Presspublica, Warszawa 2000, art. 459, pkt 2.

b) śmierć akcjonariusza czy jego odejście ze spółki w drodze zbycia akcji nie ma większego znaczenia dla jej dalszej działalności;

c) akcjonariusze SE w sprawach związanych z funkcjonowaniem spółki na zewnątrz w ogóle nie występują, a spółka jest zastępowana przez osoby wchodzące w skład jej organów, czyli zarząd spółki;

d) najważniejsze decyzje spółki są podejmowane na walnym zgromadzeniu większością głosów w sposób określony w ustawie bądź statucie spółki.

Europejska spółka różni się jednak od spółek akcyjnych, których powstanie i działanie regulowane jest prawem obowiązującym w danym państwie. Różnice te odnoszą się do: sposobu zakładania, możliwości przeniesienia siedziby spółki oraz struktury organów SE.

Szczególny sposób zakładania SE wyraża się w tym, iż w jej założenie muszą być zaangażowane podmioty posiadające siedzibę przynajmniej w dwóch różnych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Spółka europejska ma możliwość przeniesienia swej siedziby do innego państwa członkowskiego z zachowaniem tożsamości podmiotowej. Główną formą powstania europejskiej spółki akcyjnej jest połączenie się dwóch przedsiębiorstw, mających swe siedziby na terenie państw członkowskich Wspólnoty.

3. ZASADY SWOBODY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ ORAZ SWOBODY PRZEPŁYWU KAPITAŁU A POWSTANIE EUROPEJSKIEJ SPÓŁKI

Pojęcie swobody prowadzenia działalności gospodarczej i swobody przepływu kapitału nie jest jednolicie zdefiniowane w literaturze przedmiotu. Zgodnie z art. 48, w związku z art. 43 *Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej*⁸ swoboda prowadzenia działalności gospodarczej może być rozumiana w trzech wymiarach znaczeniowych i zarazem działania praktycznego spółek założonych według przepisów prawa jednego z państw europejskich i mających swą siedzibę statutową, zarząd lub główne przedsiębiorstwo wewnątrz Wspólnoty.

Spółki te mogą bowiem:

a) podejmować i wykonywać, podobnie jak osoby fizyczne, działalność gospodarczą w każdym państwie członkowskim bez ograniczeń ze strony przepisów prawa krajowego;

b) tworzyć spółki zależne, niesamodzielne agencje, oddziały, filie w innym państwie członkowskim, przy zachowaniu głównego przedsiębiorstwa i zarządu w państwie dotychczasowym;

⁸ *Traktat o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej*, OJ.C. 1997/340/173.

c) przenieść całą dotychczasową działalność z jednego państwa członkowskiego do drugiego⁹.

Swoboda prowadzenia działalności gospodarczej wiąże się bezpośrednio z:

a) uprawnieniami do podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek i własne ryzyko oraz

b) prawem zakładania i kierowania przedsiębiorstwami, zgodnie z przepisami stanowiącymi dla własnych obywateli przez państwo członkowskie¹⁰.

Można powiedzieć, że każdy, kto prowadzi działalność gospodarczą na własny rachunek i własne ryzyko, działa samodzielnie. To kryterium działalności na własny rachunek i własne ryzyko szczególnie wyraźnie wypełnia istotę korporacji. Ma ono pełne odniesienie do działalności rzeczowej i usługowej przedsiębiorstw. Swoboda świadczenia usług wyraża się bowiem w:

a) aktywnej swobodzie świadczenia usług, polegającej na przybywaniu osoby świadczącej usługi do odbiorcy,

b) pasywnej swobodzie świadczenia usług, polegającej na przybyciu odbiorcy usług do osoby świadczącej oraz

c) korespondencyjnej swobodzie świadczenia usług, polegającej na przemieszczaniu się jedynie samej usługi.

Trybunał Europejski za swobodę prowadzenia działalności gospodarczej uznał rzeczywiste wykonywanie działalności gospodarczej za pomocą trwałej organizacji w innym państwie członkowskim na czas nieokreślony. Swoboda działań gospodarczych odnosi się zarówno do osób fizycznych, jak i prawnych. Swoboda działań gospodarczych przysługująca obu tym jednostkom oznacza: możliwość podjęcia działań gospodarczych w państwie członkowskim UE, przeniesienie działalności gospodarczej z jednego państwa do innego, tworzenie oddziałów zależnych od głównego przedsiębiorstwa za granicą. Spółki, choć nie mają obywatelstwa, w odróżnieniu od osób fizycznych, muszą być założone zgodnie z przepisami określonego państwa członkowskiego. Tym samym statuty tych przedsiębiorstw muszą odpowiadać przepisom prawa państwa członkowskiego i spółki muszą być wpisane do rejestru handlowego oraz spółki te muszą mieć siedzibę statutową, rzeczywistą siedzibę zarządu lub główne przedsiębiorstwo na terenie UE.

Swoboda przepływu kapitału jest realizowana m. in. przez:

a) zakaz wprowadzenia wszelkich ograniczeń transgranicznego nabywania udziałów i akcji w spółkach osobowych i kapitałowych;

b) ułatwienie zasad finansowania spółek i pozyskiwania przez nie potrzebnego kapitału oraz

⁹ K. Oplusil, P. Wiórek, *Aktualne tendencje w europejskim prawie spółek – Orzecznictwo ETS i planowane działania prawodawcze*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 140, s. 4.

¹⁰ *Ibidem*, s. 119.

c) nadanie szczególnych uprawnień i przywilejów państwu członkowskiemu, będącego akcjonariuszem w sprywatyzowanych spółkach akcyjnych.

W tym ostatnim przypadku mamy do czynienia z koniecznością uzyskania zgody organu państwa m. in. na:

- a) przekroczenie określonego udziału kapitałowego w spółce,
- b) dokonanie określonych transakcji strategicznymi aktywami oraz
- c) podjęcie określonych uchwał przez walne zgromadzenie akcjonariuszy.

Wymieniona ostatnia kwestia odnosi się m. in. do tzw. akcji „złotej”, która daje jej posiadaczowi prawo weta wobec różnych działań podejmowanych przez spółkę¹¹. Prawo weta rozumiane jest jako „[...] uprawnienie o charakterze nadzorczym nadane statutem indywidualnie wskazanemu akcjonariuszowi”¹². Wprowadzenie w statucie spółki takiego elementu osobowego, jakim jest prawo weta, w istotnie ważny sposób sytuuje w uprawnieniach posiadacza „złotej” akcji. Jest to przyznanie w treści statutu spółki indywidualnemu akcjonariuszowi osobistych uprawnień, które w szczególności mogą dotyczyć prawa powoływania i odwoływania zarządu, rady nadzorczej lub prawa do otrzymywania oznaczonych świadczeń od spółki¹³.

Istota „złotych” akcji tkwi w szczególnym uprzywilejowaniu części akcji, obejmowanych przez niektórych akcjonariuszy. Uprzywilejowanie to przejawia się najczęściej w prawie weta, które polega na tym, iż walne zgromadzenie nie może podejmować konkretnych, określonych w statucie spółki, decyzji bez uzyskania akceptacji ze strony dysponenta „złotych” akcji. Przez zagwarantowanie sobie posiadania „złotych” akcji z prawem weta dotychczasowi słabsi finansowo współnicy nie muszą obawiać się forsowania na walnym zgromadzeniu niekorzystnych dla siebie decyzji¹⁴.

Praktyczna przydatność „złotych” akcji ujawnia się najsilniej w trakcie procesów prywatyzacyjnych, gdyż akcje te pozwalają pozyskać odpowiednio silnych inwestorów, którzy zainteresowani są kapitałowym zaangażowaniem się w prywatyzację konkretnego przedsiębiorstwa, bez nadmiernego naruszenia równowagi między pozycją dotychczasowych akcjonariuszy, np. Skarbu Państwa, a nabywcami akcji dofinansowywanej spółki¹⁵.

Uznając twierdzenie, że jednym z najważniejszych problemów działania przedsiębiorstwa jest ochrona interesów osób wchodzących w relacje ze spółką w zaufaniu do tego, że ma ona pełną zdolność prawną i jest

¹¹ K. Osajda, „Złota” akcja w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i w prawie polskim, „Przegląd Prawa Handlowego” 2004, nr 143, s. 24.

¹² A. Witosz, Tak zwane prawo weta w spółce akcyjnej a procesy restrukturyzacyjne spółek handlowych (artykuł dyskusyjny), „Prawo Spółek” 2003, nr 3, s. 3.

¹³ Kodeks spółek..., s. 14.

¹⁴ R. Golań, Kreowanie „złotych akcji”, „Gazeta Prawna” 24–26.11.2000, nr 113, s. 27.

¹⁵ *Ibidem*, s. 27.

prawidłowo reprezentowana, wskazać należy na to, iż nie chodzi tutaj o ograniczenie zdolności prawnej spółki do oznaczonego w statucie przedmiotu jej działania, lecz o ograniczenie uprawnień organów spółki do jej reprezentowania. Oznacza to, że organy spółki mogą ważnie reprezentować spółkę tylko w zakresie przedmiotu jej działalności.

Wydaje się, że z punktu widzenia interesów wierzycieli ograniczenie odpowiedzialności wspólników tylko do majątku założonej przez nich spółki może prowadzić do naruszenia interesów tej grupy interesariuszy (*stakeholder-ów*). Dla pełniejszej ochrony interesów wierzycieli wskazane mogłoby być:

- a) ustalenie stałej minimalnej wysokości kapitału zakładowego,
- b) przyjęcie zasady wypłaty dywidendy z zysku czystego bądź rezerw utworzonych z zysku,
- c) sformułowanie odpowiedzialności członków zarządu w dochowaniu należytej staranności sumiennego zarządcy,
- d) obciążenie członków zarządu w procesie sanacji lub likwidacji spółki jej długami w przypadku udowodnienia im faktu wadliwego prowadzenia spraw spółki oraz doprowadzenia do niewypłacalności spółki.

Problem potrzeby posiadania minimalnej wysokości kapitału zakładowego dla ochrony wierzycieli jest w praktyce europejskich przedsiębiorstw różnie rozstrzygnięty. Prawo angielskie nie wymaga pokrycia minimalnej wielkości kapitału zakładowego przy założeniu spółki z o.o. (*Limited Liability Company*). Brak tego wymogu może pozytywnie wpłynąć na wzrost liczby założonych spółek i tym samym na dalszy rozwój ich działalności przez rejestrowanie oddziałów powstałej spółki w innym państwie członkowskim. Praktyka taka nie może być oceniana jako nadużycie swobody zakładania przedsiębiorstw, lecz przeciwnie – jest realizacją tej zasady¹⁶.

Spółka europejska wyróżnia się spośród spółek akcyjnych – szczególnie polskich – możliwością wyboru sposobu zarządzania oraz regulacją udziału pracowników w zarządzaniu.

W pierwszym przypadku chodzi głównie o wybór tzw. monistycznego lub dualistycznego systemu organów spółki. W monistycznym systemie w spółce występuje tylko jeden organ administrujący, którego zadaniem jest prowadzenie spraw spółki. Natomiast w dualistycznym systemie ma miejsce występowanie organu zarządzającego oraz organu nadzorczego. Organ zarządzający odpowiedzialny jest za prowadzenie spraw spółki. Składać się on może z co najmniej jednego członka, powoływanego przez organ nadzorczy.

W przypadku włączenia pracowników do współdecydowania organ administrujący musi składać się przynajmniej z trzech członków. Obowiązkiem organu zarządzającego jest informowanie rady nadzorczej co trzy miesiące

¹⁶ K. Oplustil, P. Wiórek, *op. cit.*, s. 5.

o aktualnej i przyszłej sytuacji przedsiębiorstwa oraz przekazywanie w odpowiednim czasie wszystkich informacji o kluczowych wydarzeniach mających lub mogących mieć miejsce w działalności spółki.

Zadaniem organu nadzorczego jest sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem spraw spółki przez organ zarządzający. Członkowie organu nadzorczego powoływani są przez walne zgromadzenie, z wyjątkiem członków pierwszego organu, którzy są powoływani już w statucie spółki europejskiej.

Organ nadzorczy może żądać od zarządu spółki każdych informacji, które są konieczne do sprawowania skutecznej kontroli. Z tego względu uprawnienie to może przysługiwać każdemu z członków organu nadzorczego. Organ nadzorczy może oddelegować jednego ze swoich członków do sprawowania funkcji członka zarządu, gdy funkcja ta została czasowo zwolniona. Na ten czas oddelegowany członek rady nadzorczej jest zawieszony w sprawowaniu funkcji członka organu nadzorującego.

Liczba członków organu zarządzającego i nadzorczego oraz zasady jej ustalania powinny należeć do uprawnień założycieli spółki i tym samym zostać określone w statucie spółki europejskiej, zgodnie z istniejącym prawem na terenie państwa, w którym znajduje się siedziba spółki. Państwo członkowskie może przewidzieć, że jeden lub więcej członków tego organu będzie odpowiadać za prowadzenie spraw bieżących spółki na takich samych warunkach, jakie są przewidziane dla spółek akcyjnych mających siedzibę na jego terytorium. Dalsze regulacje dotyczą liczby członków organu, co określa statut, a państwa członkowskie mogą przewidzieć minimalną lub maksymalną ich liczbę. Wybór członków organu administrującego należy natomiast do walnego zgromadzenia, lecz członkowie pierwszego organu administrującego mogą zostać powołani w statucie¹⁷.

Polskie prawo spółek w sposób transparentny rozgranicza kompetencje zarządu i rady nadzorczej. Generalnie biorąc, zarząd przedstawia sprawozdanie z działalności spółki, a rada nadzorcza ocenia jego zgodność z księgami, dokumentami i stanem faktycznym. W systemie monistycznym przygotowanie i ocena sprawozdania są obowiązkiem zarządu. Z tego też względu może ona nie mieć charakteru obiektywnego i w sposób niedostateczny chronić interesy właścicieli i wierzycieli. Tego rodzaju obaw nie tłumia *outsourcing* usług finansowych.

Ochronie praw akcjonariuszy i wierzycieli służy polepszenie zasad Corporate Governance w spółkach publicznych. Zasady te wyrażają ogół stosunków między organami kierującymi spółką, akcjonariuszami i innymi grupami interesów oraz mechanizmy określania celów spółki i kontroli ich realizacji.

Rada nadzorcza w sposób pełniejszy i trwalszy jest związana z działalnością spółki niż zewnętrzne agencje audytowe. Co więcej, jako organ

¹⁷ Art. 43 ust. 3 rozporządzenia o SE.

nadzorujący działalność spółek w imieniu wspólników jest więc ogniwem pośrednim między nimi a ich zarządami. Tym samym opcja monistycznego systemu organu władzy spółki europejskiej, choć realna, może jednak wydawać się bardzo dyskusyjna w odniesieniu do większych (rozmiarami) spółek europejskich. Nie jest to problem mogący w sposób istotny odbić się negatywnie na wynikach działania spółki europejskiej. Wydaje się bowiem, że dla stworzenia trwałych warunków skutecznego i racjonalnego działania europejskiej spółki akcyjnej kwestia ta powinna być rozwiązana zgodnie z przepisami prawa, jakie istnieją w państwie, w którym spółka ma swoją siedzibę.

4. ZAKOŃCZENIE

Europejska spółka jest przedsiębiorstwem o nowej formie i możliwościach działania, wynikających z jej ponadnarodowego charakteru i norm sformułowanych przez europejskie prawo spółek. Europejska spółka może powstać w wyniku połączenia istniejących spółek zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich i powinna mieć siedzibę oraz główny zarząd na terenie Unii Europejskiej. Może ona również powstać przez utworzenie wspólnej spółki – córki. Jest to spółka o charakterze korporacyjnym. Może ona okazać się wysoce efektywną formą prowadzenia działalności w warunkach funkcjonowania zasady swobody prowadzenia działalności gospodarczej oraz zasady swobody przepływu kapitału. Zasady te wynikają z *Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej*.

Jan Duraj

ON EUROPEAN COMPANY

European Company is new form firm's and the possibilities of activity resulting from over national its character and of norms formulated by European Law of Partnership. European Company can come into being in result of mergers joint-stock company in accordance with law of a Member State, with registered offices and head offices within the Community.

It can be also create by forming common companies – of daughter. European Company has character corporate. It can prove extremely effective form of competition of activity in circumstances working rules freedom of activity economic and rules of freedom flow of capital. These roles come from the Treaty.